

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

416. PLENĀRAJĀ SESIJĀ 2005. GADA 6. UN 7. APRĪĻĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Eiropas rūpniecības rajoni un jaunie zināšanu tīkli

(2005/C 255/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar reglamenta 29. panta otro daļu 2004. gada 1. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šādu tēmu: *Eiropas rūpniecības rajoni un jaunie zināšanu tīkli*

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 16. martā. Ziņojumu sniedza Pezzini kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 416. plenārajā sesijā (2005. gada 6. aprīļa sanāksmē) ar 127 balsīm "par" un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1 Ievads

1.1 Jau ilgstoši, it īpaši pēdējo 15 gadu laikā, par rajoniem daudz tiek diskutēts dažāda līmeņa debatēs visās rūpnieciski attīstītās valstīs. Gan jaunattīstības valstīs, gan Vidusjūras partnervalstīs ir centušās pārņemt rajonu sistēmu, kas jau izveidota daudzās Eiropas valstīs, lai veicināti strauju šo valstu saimnieciskās darbības sektoru attīstību.

1.2 Turklāt analītiskie pētījumi pierāda, ka rajoniem ir pozitīva ietekme uz nodarbinātības politiku un nosauc vairākus labas prakses piemērus korporatīvās sociālās atbildības jomā ⁽¹⁾ jau daudzus gadus pirms Komisijas Zaļās grāmatas publicēšanas. ⁽²⁾

1.3 Vienlaicīgi jaunās ekonomikas un sociālās parādības, kā arī jaunie uz zināšanām balstītie tīkli ir mainījuši tradicionālo saikni starp rajoniem, virzot ražošanas sistēmas uz lieliem "metarajoniem" ⁽³⁾ un nepieciešamību veidot tīklus starp dažādām atsevišķām ekonomiskajām zonām.

⁽¹⁾ Skat Becchettini pētījumu par rūpnieciskajiem rajoniem un sociālajiem tīkliem, 1995.

⁽²⁾ COM(2001) 366 galīgā redakcija, 18.07.2001.

⁽³⁾ No grieķu valodas: "metā" nozīmē "pēc", "pāri", "pārsniedzot". Tādējādi "metarajons" pārsniedz tradicionālā rajona robežas, taču ir veidots pēc tradicionāla rajona parauga.

1.4 Cenšoties īsumā apkopot šo plašo tēmu, pašiniciatīvas atzinumā apskatīti sekojoši jautājumi:

— 2. daļa: Definīcijas un neatrisināti jautājumi

— 3. nodaļa: No rajoniem līdz Eiropas uz zināšanām balstītiem metarajoniem

— 4. daļa: Rajoni ASV un starptautiskā mērogā,

— 5. daļa: Patreizējā situācija un esošie Eiropas Savienības instrumenti.

— 6. daļa: Ceļā uz jaunu stratēģisku ES politikas pieeju uz zināšanām balstītiem rajoniem

— 7. daļa: Noslēguma ieteikumi.

1.5 Pašiniciatīvas atzinuma par Eiropas intelektuālo rajonu tīkliem ⁽⁴⁾ mērķis ir:

— veikt esošo rūpniecisko rajonu, tehnoloģisko rajonu un "metarajonu" faktisko analīzi;

⁽⁴⁾ Intelektuālie/ uz zināšanām balstītie/tehnoloģiski attīstītie rajoni ir "jauni" rajoni, kas pretēji rūpniecības rajoniem, pilnvērtīgi izmanto informāciju un telekomunikāciju tehnoloģijas.

- izvērtēt nosacījumus veiksmīgai jauno rajonu attīstībai un analizēt šo rajonu potenciālu Lisabonas stratēģijas kontekstā gan patreizējā Eiropā, kurā ietilpst 25 dalībvalstis, gan nākotnē, kad dalībvalstu skaits būs 28.
- izveidot pamatu integrētai Eiropas politikai, kas veicinās jaunu uz zināšanām balstītu rajonu un “metarajonu” izveidi Eiropā;
- aplūkot instrumentus, kas nepieciešami minētās politikas īstenošanai, novērtēt esošos rajonus un izvirzīt ieteikumus par iespējamām izmaiņām un jauninājumiem;
- izstrādāt pamatu Eiropas platformas ⁽⁵⁾ izveidei jauniem uz zināšanām balstītu rajonu tīkliem Eiropā ar 25 dalībvalstīm;
- veicināt vairāk un labāku darbavieta izveidi.

1.6 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vairākkārt ir uzsvērusi, apņēšanās un saistības, ko Eiropadome uzņēmas, definējot **Lisabonas stratēģijas** galveno mērķi, proti, panākt lai Eiropa kļūtu “par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstītu ekonomiku pasaulē, kas spēj nodrošināt stabili ekonomisko izaugsmi, vairāk un labākas darbavietas un lielāku sociālo kohēziju”.

1.6.1 Šobrīd vairāk nekā jebkad agrāk izaugsmes stratēģijām jābūt balstītām uz iespējām:

- iespējami efektīvi apvienot dažādas attīstības politikas;
- palielināt sociālo partneru līdzdalību, lai nodrošinātu progresīvu nodarbinātības attīstību un dotu rajoniem lielāku impulsu;
- nostiprināt tehnoloģisko pētījumu un vietējās rūpniecības attīstības sasniegumu apmaiņu,
- sasniegt augstu rūpniecības, apmācību un pētniecības institūtu, augsti attīstītu MVU, kvalificētu cilvēkresursu, finanšu un citu pakalpojumu, riska kapitāla, valsts un privātā sektora lēmēj institūciju kritisko masu;
- paātrināt ražošanas un izplatīšanas sistēmu attīstību un to pārveidi pastāvīgos Eiropas tīkliem, kas balstīti uz zināšanām, spēju īstenot informācijas un zināšanu apmaiņu, un spēju uzkrāt, pilnveidot un izplatīt tās.

⁽⁵⁾ Dokumentā COM(2002) 714 final, 11.12.2002 teikts, ka platformas “veicina tirgus sadarbību ... un izstrādā ilgtermiņa stratēģisko plānu pētniecības un attīstības darbam dažādu tehnoloģiju jomās ... Tās nodrošinās valsts iestāžu, lietotāju, reglamentējošo institūciju, rūpniecības, patērētāju un izcilības jomu sinerģiju ... Ir nepieciešama pētniecības, kas var radīt jaunas iespējas, un pakārtotā tiesiskā ietvara, kurā šīs tehnoloģijas var attīstīt un ieviest tirgū, vienotībai”.

1.7 Vairāk kā četrus gadus pēc Lisabonas stratēģijas ieviešanas ir pamats būt neapmierinātiem ar visai pieticīgo progresu, kas panākts, īstenojot tās mērķus un procesus, kas tajā ietverti. Pat Wim Kok vadītās Augsta līmeņa grupas ziņojumā pausts secinājums, ka “neapmierinošās stratēģijas ieviešanas iemesls ir **mērķtiecīgas politiskās rīcības trūkums**”, piemētot, ka “darba kārtība ir pārāk piesātināta, nav pietiekama darbības koordinācija un ir noteiktas savstarpēji pretrunīgas prioritātes” ⁽⁶⁾

1.8 Eiropadomes sanāksmē Briselē 2004. gada 4. un 5. novembrī Eiropas Komisijas priekšsēdētājs uzsvēra, ka Koka ziņojums “sniedz reālistisku, bet bažas izraisošu progresu novērtējumu. Tas pierāda, ka šobrīd mums jārikojas, lai panāktu nokavēto” ⁽⁷⁾ Precīzāk, viņš uzsvēra nepieciešamību “pārskatīt prioritātes, novērtēt progresu un uzņemties lielāku atbildību par to īstenošanu” ⁽⁸⁾ Arī komiteja tās nesēn pieņemtajā atzinumā ir izteikusi viedokli par šo tēmu. ⁽⁹⁾

1.9 EESK uzskata, ka pārskatot Lisabonas stratēģijas prioritātes, rūpniecības rajonus un to attīstību vajadzētu izvirzīt kā jaunas zināšanu bāzes, un — vissvarīgāk — jaunu un labāku darbavieta izveides pamatelementu. Tas ietver tīklu nodrošināto plašo iespēju izmantošanu, kas var radīt regulāru pētniecības kodificēto zinātnisko atziņu un formāli neapkopotu zināšanu savstarpēju papildināmību ⁽¹⁰⁾, kas izplatīta un sakņojas ražošanas un izplatīšanas sistēmās.

1.10 **Iniciatīvu veicināšanai vietējā līmenī un spējai tās iestrādāt Lisabonas stratēģijas īstenošanas procesā** ir būtiska nozīme pirmkārt tādēļ, lai veicinātu inovatīvas saimnieciskās darbības un uzņēmumu izveidi un attīstību visā Eiropas Savienībā, it īpaši jaunajās dalībvalstīs; un, otrkārt, lai palielinātu šo uzņēmumu iespējas savstarpēji sadarboties stiprākas ekonomiskās un sociālās kohēzijas garā.

1.11 Jaunie “atvērtie tehnoloģiskie rajoni” nodrošina iespēju visiem interesentiem, kas darbojas noteiktā teritorijā, integrēties un dibināt sakarus ar citām ieinteresētajām pusēm citos reģionos.

⁽⁶⁾ Facing the challenge (Stājoties pretī izaicinājumam), Vima Koka ziņojums par Lisabona stratēģiju, kas iesniegts Komisijai 2004. gada 3. novembrī un Briseles Eiropadomei 2004. gada 4. un 5. novembrī.

⁽⁷⁾ Komisijas priekšsēdētāja runa Briseles Eiropadomē 2004. gada 4. un 5. novembrī.

⁽⁸⁾ Ibidem cfr. 7.

⁽⁹⁾ Atzinums OV C 120, 20.5.2005., referenti: Vever, Ehnmark un Simpson.

⁽¹⁰⁾ Nelson, R. un Winter, S.G. (1982), An evolutionary theory of economic change. Neformulētas zināšanas pretēji informācijai un kodificētām zināšanām, nav formāli apkopotas un rodas vienīgi sociālās mijiedarbības/ sociālu attiecību ceļā.

1.12 No praktiskā viedokļa, Eiropas atvērto tehnoloģisko rajonu tīkliem ir būtiska loma sekojošu mērķu sasniegšanā:

- nodrošināt kvalitatīvākas darbavietas, kas pilnībā atraisītu darbinieku potenciālu ar lielākas atbildības, līdzdalības un augstākas kulturālā brieduma pakāpes palīdzību;
- izplatīt tehnoloģijas un speciālās profesionālās zināšanas un paātrināt to inovatīvu pielietojumu veiksmīgos tirgus risinājumos;
- nodrošināt labāku un kvalificētāku nodarbinātību un stimulu jauniem, daudzveidīgākiem profesionālās darbības virzieniem;
- veicināt informētību un izpratni par vides un vietējo teritoriju, kuros šie rajoni darbojas, saglabāšanu un aizsardzību, apzināt vispiemērotākos līdzekļus sociālās, ekonomiskās un vides ilgtspējības veicināšanai;
- veicināt ekonomisko un sociālo kohēziju un uzlabot attiecīgā rajona pārvaldību: mērķis ir formulēt kopējus likumus un noteikumus, un panākt tādas sabiedrības izveidi, kas attīstās pastāvīgā savstarpējas mācīšanās procesā.
- apvienot un attīstīt pastāvīgus praktiskās saziņas un sadarbības tīklus, kas savienotu uzņēmumus, strādājošos, izgudrotājus, sabiedrību, valsts un privātās iestādes, finanšu nozares pārstāvjus, universitātes un citas izglītības iestādes, komerciālās un tirdzniecības sistēmas un daudzus citus reģionālās attīstības procesa dalībniekus;
- veicināt jauniešiem piemītošo iniciatīvu un uzņēmējdarbības garu;
- attīstīt jaunās, paplašinātās Eiropas harmonisku un konkurētspējīgu rūpniecības un izplatīšanas struktūru un paātrināt tās pilnīgu integrāciju jaunā, plašākā vienotajā tirgū.

1.13 Patreizējā arvien globalizētākajā pasaules ekonomikā **uz zināšanām balstītas Eiropas attīstība** ievērojami ietekmēs gan valstu, reģionālo un vietējo kārtību, gan starptautisko stabilitāti. Šī ietekme ir cieši saistīta ar ātru jauno tehnoloģiju izstrādi un pielietojumu, augsti kvalificētu cilvēkresursu atlasīšanu starptautiskā mērogā, un, visbeidzot, iespēju decentralizēt ražošanas un izplatīšanas procesa organizāciju, vienlaicīgi nodrošinot tā elastības un saderības, kā arī augstu kvalitātes standartu saglabāšanu.

1.14 **Globalizācija** un gandrīz vienlaicīgā tīkla tehnoloģiju attīstība ir ieviesušas īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa

pārmaiņas ražošanas ekonomikā un, konkrēti — rajonu ekonomikās.

1.15 Patreizējie rajoni jau ir pierādījuši savu **atvērtību** jauniem tirgiem un atbalstu nesenaļām politiskajām pārmaiņām, tajā skaitā, piemēram, arvien biežākiem ražošanas pārvietošanas gadījumiem, ko veicina vides apstākļi atsevišķās valstīs un pieaugošais datorizācijas līmenis.

1.16 Divdesmit piecu valstu ES vidēji 50 % no rajona ražošanas apjoma paredzēts ārējam tirgum. Tādējādi rajonos jau ir izveidota starptautiska rūpniecības struktūra, un attiecībā uz produkcijas pārdošanu, tie arvien biežāk raugās starptautisko tirgu virzienā.

1.17 Ir jābūt pārejai no internacionalizācijas uz globalizāciju:

- papildus produktu pārdošanai ārvalstu tirgos, **globalizācija** ietver arī dažādus **ražošanas procesa posmus**;
- ir jāveicina **sistēma informācijas meklēšanai** par tradicionālajiem un jaunajiem tirgiem, iespējamiem ārvalstu partneriem un potenciālajām darbības sfērām, kas pārsniedz patreizējās robežas, lai papildinātu un atbalstītu jaunu tirgu apgūšanas politikas un iespējamās partnerattiecības;
- ir jādažādo "ārējās" darbības sfēra gan ražošanas, gan tirdzniecības vietu izvietojuma ziņā, izstrādājot **vienotu sakaru tīklu izveides un kopējas uzņēmējdarbības stratēģijas**, lai iekļautu arī citas darbības jomas un tām raksturīgās īpašās iezīmes; tas nepieciešams ne vien no biznesa perspektīvas, bet arī, un vispirms, ņemot vērā inovāciju resursus, pētniecību, jaunus projektus un idejas, vienmēr paturot prātā rūpnieciskos, organizatoriskos un ar apmācību saistītos aspektus;
- tas ir svarīgi, lai **pilnvērtīgāk izmantotu** atsevišķu teritoriju **kultūras identitāti**, gūtu maksimālu labumu no to integrācijas un iekļaušanas Eiropas tīklā;
- lai sagatavotos jauniem konkurences izaicinājumiem, ievērojami pieaug nepārtrauktas apmācības nodrošināšanas un jaunu profesionālo iemaņu attīstības nozīme ⁽¹⁾.

1.18 Ģeogrāfisko robežu paplašināšana, ko virza saimnieciskie labumi un kas iespējama ar tehnoloģiju atbalstu, ir atraisījusi teritoriālās saites, kas agrāk noteica rūpniecisko rajonu robežas un bija to spēka pamatā. Tā rezultātā ir izveidojušies vadošie uzņēmumi, kuru noieta tirgus modelis gan pārdošanas, gan apgādes ziņā ir mainījies no teritoriālā uz virtuālo, galvenokārt pamatojoties uz ekonomisko priekšrocību stratēģijām.

⁽¹⁾ Skat. COM(2004)474 final, 14.07.2004 un komitejas atzinumu CESE 139/2005, 10.02.2005., referents: Koryfidis.

1.19 Šobrīd Eiropas **rūpnieciskie rajoni** ir uzmanības centrā, jo tie atrodas ļoti trauslā attīstības posmā. Tiem jārisina **divu veidu problēmas**:

- jaunu tirgu atvēršanās un to radītā konkurence (vislielākos konkurences draudus rada Āzijas valstis),
- nepieciešamība reorganizēt un atjaunot attiecības starp uzņēmumiem, ieviešot jaunas tehnoloģijas un jaunas formāli neapkopotas vai kodificētas zināšanas.

1.20 **Jaunais konkurētspējīgu modeļu veidols pasaules tirgū** rada nepieciešamību pēc apjomīgām pārmaiņām. Ar jauno integrēto platformu un tīklu palīdzību jārisina jautājumi, kas saistīti ar pētniecību un inovāciju, jaunu produktu izstrādi un ražošanas procesiem, jaunu, augstāk kvalificētu cilvēkresursu vadību, jauniem materiāliem, tirgvedību un tirdzniecību, finansēm un kredītēšanu, loģistiku, tirgus un klientu apkalpošanas vadību.

1.21 **Starptautiskā līmenī** viens no reģioniem, kam raksturīgs liels rūpniecisko rajonu un klasteru skaits, ir **Ziemeļamerika**, kur to skaits ievērojami pieaudzis visā reģiona teritorijā no Klusā okeāna piekrastes līdz Atlantijas okeānam; piemēram, Silikona ieleja, Sandjāgo rūpnieciskie klasteri un Route 128. Šādi rajoni ir arī **Latīņamerikā**, taču jāatzīmē, ka to attīstības līmenis ir ļoti atšķirīgs: Meksikā (*Guadalaraja Cluster*), Brazīlijā (*Sinos Valley*) un Urugvajā (*the Meat cluster*). Āzijā kā nozīmīgus piemērus var minēt Indijā (*the Agra Cluster, the Tiruppur Cluster un Ludhiana Cluster*), Pakistānā (*the Sialkot Cluster*), Dienvidkorejā (*the Consumer Microelectronics Assembly Cluster*) un Indonēzijā (*Central Java Cluster*). Rajonu fenomēns ir sasniedzis arī Āfriku: vairāki šādi rajoni sastopami pat uz dienvidiem no Sahāras.

1.22 **Eiropā** papildus neskaitāmiem piemēriem Itālijā, visnozīmīgākie rodami Francijā, kur 1998. gadā tika dibināts Francijas Rūpniecisko rajonu klubs, un Vācijā, kur atrodas vairāk kā 50 *Raumordnungsregionen* un īpaši nozīmīga iniciatīva Bādenes-Virtembergas reģionā. Arī Lielbritānijā sastopami vairāki ievērojami rajoni (piemēram, *Cambridge High-Tech Cluster, the Motor Sport Cluster* Birmingemā, kā arī vairāki klasteri Skotijā un citos reģionos). Pozitīvi piemēri izveidojušies arī Skandināvijā, kur liela nozīme tiek piešķirta apmācībai kā attīstības pamatam, un šo procesu ko veicina nelielie attālumi. Jaunajās dalībvalstīs ievērojamus piemērus var minēt dažādu valstu reģionos, piemēram, Čehijā, Ungārijā, Polijā, Slovēnijā, Maltā un Baltijas valstīs.

2. Definīcijas un neatrisināti jautājumi

2.1 Nav viegli formulēt **vienotu definīciju** rajonu fenomenam, jo dažādās pasaules valstīs tas ir tik atšķirīgs, dinamisks un daudzveidīgs.

2.2 Kopumā rūpnieciskos rajonus var definēt kā vietējas, viendabīgas ražošanas sistēmas, kurām raksturīga liela

ražošanas uzņēmumu — galvenokārt mazu un vidēju uzņēmumu — koncentrācija un augsta līmeņa ražošanas specializācija.

2.3 Eiropas Komisijas Uzņēmumu ģenerāldirektorāta ekspertu galīgajā ziņojumā par uzņēmumu klasteriem un tīkliem ⁽¹²⁾ **rajoni** definēti kā

“neatkarīgu uzņēmumu grupas un ar tām saistītās iestādes, kuri:

- **sadarbojas un konkurē,**
- **ir ģeogrāfiski ir koncentrēti vienā vai vairākos reģionos pat tad, ja klasterim ir paplašināta darbība arī citās pasaules valstīs,**
- **specializējas konkrētā jomā, ko vieno kopējas tehnoloģijas un profesionālās prasmes,,**
- **ir ar zinātnisko darbību saistīti vai tradicionāli,**
- **klasteri var būt vai nu institucionalizēti (tiem ir noteikts klastera vadītājs), vai neinstitutionalizēti,**
- **klasteris pozitīvi ietekmē inovāciju un konkurētspēju, profesionālo iemaņu veidošanu un informāciju izaugsmi un ilgtermiņa saimniecisko dinamiku”.**

2.3.1 Pēdējo gadu desmitu laikā rajoni, kuri uzsāka savu pastāvēšanu, veicinot ražošanas izveidi un attīstību rūpniecības un pakalpojumu sektorā rajonos ar īpašām ekonomikas iezīmēm, **ir attīstījušies autonomi**, koncentrējot to darbību uz konkrētiem sektoriem, kuros tie ir ieguvuši un attīstījuši ievērojamas konkurētspējīgas priekšrocības. Nepieciešamība nodrošināt atbilstību vēl augstākiem kvalitātes un drošības standartiem ir likusi rajonu uzņēmumiem pievērsties specializētām tirgus nišām, ko apliecina šo uzņēmumu produkcijas augstā kvalitāte.

2.4 **Rajoni** nav tikai uzņēmumu grupas, kas specializējas un atrodas noteiktā rajonā: tās ir **grupas, kas darbojas saskaņā ar komandas noteikumiem**. Katra grupa sadarbojas projektu īstenošanā un konkurē, savukārt, vietējā teritorijā, kas nebūt nav tikai fons, uz kura minētie uzņēmumi veic savu darbību un ražošanu, ir reāls līdzeklis ražošanas cikla sociālās un ekonomiskās integrācijas veicināšanai. Pēc būtības vietējā teritorija ir ražošanas tradīciju un praktisko zināšanu krātuve.

⁽¹²⁾ Skat. Ekspertu galīgais ziņojums par uzņēmumu klasteriem un tīkliem, 9. lpp. – Eiropas Komisijas Uzņēmumu ģenerāldirektorāts, 2002.

2.5 Informācijas apmaiņas **paātrināšana** un iespēja iegūt informāciju par visu piedāvājuma spektru īsā laika periodā ir gan atvieglājusi uzņēmumu darbu, gan radījusi nepieciešamību pielāgoties. **Rajonu ietvaros ir mainījies darbības sadalījums. Jaunu tehnoloģisko modeļu** ieviešana un apvienošana skar visu ražošanas ķēdi, īpaši ietekmējot profesionālās darbības profilu, darba organizāciju, strādājošo profesionālo attīstību un izaugsmes jomas.

2.6 Pieaug rajonu saikne ar un integrācija **specializētos pakalpojumu centros, arodapmācības centros, universitātēs, tehnoloģiskajos parkos un pētniecības centriem** attiecīgajā teritorijā. Produkcijas kvalitāte, kas ir būtisks faktors rajona uzņēmumu stabilitātes nodrošināšanai, ir balstīta uz šo uzņēmumu spēju savienot esošās ražošanas tradīcijas ar tirgus noteikto nepieciešamību pēc jauninājumiem un specializācijas.

2.7 **Ražošanas internacionalizācijas** rezultātā arvien biežāk uzņēmumiem ir jāveic investīcijas starptautiskajā tīklā. Gadījumos, kad tīkls, kurā uzņēmumi vēlas veidot savas konkurētspējīgās priekšrocības, pārsniedz vietējo jomu, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, gluži tāpat kā lielajiem starptautiskajiem uzņēmumiem ir jāspēj paļauties uz adekvātām tehnoloģiskām iespējām, kas nodrošina tiem iespēju apstrādāt profesionālās zināšanas un izveidot to fondu, kā arī uz atbildīgu un motivētu darbaspēku.

2.8 **Pieaugoša integrācija tirgū** neveicina ierobežotos tirgos darbojošos uzņēmumus, taču vienlaicīgi sniedz citiem uzņēmumiem, it īpaši dinamiskākiem MVU, lielākas iespējas piekļūt noieta tirgiem. **Lielas tehnoloģiskas pārmaiņas** ne vienmēr nāk par labu lielajiem uzņēmumiem. Bieži vien ekonomika neitralizē virkni faktoru, piemēram ģeogrāfiskie attālumi un neatkarīga izplatīšanas tīkla pieejamība, tādējādi novēršot vairākus MVU tradicionāli raksturīgus trūkumus. Taču tiem ar palīdzības un pakalpojumu centru atbalstu ir jāspēj pilnībā izmantot visas iespējas, ko piedāvā tehnoloģiju attīstība.

2.9 Interneta sniegtās iespējas daļēji ir spējušas pārvarēt ģeogrāfiskos ierobežojumus. Šobrīd IT sakari nodrošina **pamatvajadzības, piemēram, ātru informācijas apmaiņu un uzraudzības iespējas**, kas agrāk bija atkarīgas no pārsūtīšanas vai ceļā pavadītā laika.

2.10 Lai gan šobrīd ir nesalīdzināmi vairāk iespēju nekā agrāk, internets joprojām nespēj sacensties ar personīgu kontaktu sniegtajām iespējām. Vēl aizvien neaizstājami ir personīgie kontakti, kas balstīti uz zināšanām un pieredzi. Kaut arī interneta sniegtās iespējas daļēji ir pārvarējušas ģeogrāfiskās robežas un mainījušas rajonu struktūru, veicinot uzņēmumu sadarbību ar tirgus dalībniekiem **ārpus attiecīgās teritorijas (un bieži vien arī valsts) robežām**, joprojām ļoti būtiskas ir

attiecības starp partneriem, ko raksturo savstarpēja **uzticēšanās**.

3. No rajoniem līdz Eiropas uz zināšanām balstītiem metarajoniem

3.1 Arvien biežāk tradicionālie rūpnieciskie rajoni tiek apvienoti ar un atsevišķos gadījumos pārveidoti par **metarajoniem**. Pretēji tradicionālajiem rajoniem, tos var definēt kā integrētas rūpnieciskas platformas, **kuru ietvaros tehnoloģiju nozares dalībnieki paplašina darbību, lai izmantotu jaunu zināšanu un lietišķās pētniecības centru sniegtās iespējas, un savas ražošanas un izplatīšanas sistēmas attīstībai, kas virzītas uz kopējam vērtībām un stratēģijām, neizmanto tikai tuvējo apkārtni.**

3.2 **Metarajoni** dod iespēju dažādus ražošanas posmus īstenot ģeogrāfiski attālos rajonos, kas izvēlēti, pamatojoties uz ekonomiskajiem faktoriem un vietējām iespējām, vienlaicīgi saglabājot produktivitātes līmeni un, it īpaši ražošanā, garantējot kvalitāti ar procesa "**zināšanu apguve mijiedarbībā**" palīdzību, kas ļauj pāriet no galvenokārt *reaktīvas* pieejas uz *proaktīvu* pieeju.

3.3 Līdz ar pāreju uz metarajona izveidošanu, rajonam jāsak darboties kā zināšanu laboratorijai. Valsts pārvaldes iestādēm, īpaši vietējām un reģionālajām varas iestādēm un, vispirmkārt, uzņēmumiem ir jāīsteno politikas, kas nepieciešamas, lai atbalstītu rajona **modeļa un stāvokļa maiņu pasaules kontekstā**, un šīm politikām jābūt saistītām ar cilvēkresursu un inovāciju attīstību procesā, kura attīstību var nodrošināt iesaistīto vietējo un teritoriālo kopienu amatpersonas.

3.4 Metarajoni paplašina sadarbības tīklu starp mazajiem, vidējiem un lielajiem uzņēmumiem, kas nostiprina sadarbību un saiknes ar attīstītākajiem zinātniskās pētniecības un tehnoloģiju centriem. Šī procesa virzītājspēki ir:

- vadošie tirgus dalībnieki, t.i., uzņēmumi, kas spēj virzīt nozares attīstību;
- investīcijas augstu tehnoloģisko standartu nodrošināšanai;
- uzņēmumu savstarpējā sadarbība, kā arī sadarbība starp uzņēmumiem un pētniecības sistēmām;

— visu līmeņu darbinieku motivēšana un apmācība;

3.5 Parasti metarajonu raksturo četri elementi:

- **daudznozaru rūpniecība**: tās pamatā ir uz ražošanas ķēdi balstīta pieeja, kas ietver visu pakalpojumu, pētniecības vai attīstības darbību,

- **atrašanās vieta:** ģeogrāfiskā tuvuma koncepciju aizstāj tīkla saites un partneru atšķirīgās kultūras identitātes iespēju izmantošana,
- **nozīmīgums:** metarajonos pārstāvētajām nozarēm ir liela nozīme tautsaimniecībā un tiem ir raksturīga ievērojams zināšanu attīstības centru skaits,
- **vadība:** ir izveidojušies vadoši uzņēmumi, kas spēj vadīt metarajona attīstību vidē, kam raksturīga ievērojama MVU klātbūtne.

3.6 Šī fenomena izpratne, kas nepieciešama, lai plānotu metarajoniem sniedzamo atbalstu, neapšaubāmi ir daudz sarežģītāks un daudzškaitņaināks process, vēl jo vairāk tādēļ, (kā iepriekš minēts attiecībā uz metarajonu definīciju), ka tā mērķis ir, balstoties uz eksperimentiem, noteikt tās izcilības jomas ražošanā, kurās ir izveidotas vai ir potenciālas stabilas saiknes ar pētniecības, ražošanas un inovāciju pasauli. Šo parādību izpratni sarežģīt fakts, ka par šo tēmu ir maz empirisku pētījumu un statistikas dokumentu.

3.7 Plānošanas procesā ir jāietver visus elementus, kas nepieciešami **metarajoniem raksturīgo īpašību** analīzes pilnveidošanai:

- **tradicionālo dalībnieku:** uzņēmumu, kas darbojas specializētos rūpniecības sektoros, ražo neapstrādātus vai daļēji apstrādātus produktus, darbaldus vai sniedz ražošanas pakalpojumus un to skaita apzināšana; nozares komponenti; precīza vadošo specializāciju norāde katrā nozarē, tehnoloģiju apmaiņas modelis starp uzņēmumiem;
- **jaunu sistēmas dalībnieku** un to skaita apzināšana: universitātes; zinātniskās pētniecības centri; tehnoloģiskie pakalpojumi uzņēmumiem; saziņa un marketings; vadošo dalībnieku apzināšana; attiecības un mijiedarbība ar ražošanas ķēdi; tehnoloģiju pārejas un sadarbības modelis;
- **salīdzinošās novērtēšanas analīze valstu un starptautiskā līmenī**, lai: apzinātu līdzīgas ražošanas sistēmas; novērtētu makrodinamiku konkrētajos apstākļos; novērtētu valsts iestāžu īstenotās attīstības stratēģijas īpašos kontekstos un novērtētu valsts un privātā sektora attiecības, kā arī universitāšu — pētniecības uzņēmumu attiecības;
- **metarajonos darbojošos nozaru konkurētspējas un sistēmas potenciāla** novērtēšana; metarajonu SWOT analīze, īpašu uzmanību pievēršot trūkumiem un riskiem;

- **intervences vadlīniju** apzināšana: politikas un pasākumi pētniecības, investīciju, internacionalizācijas un konkurētspējas ārējos tirgos jomā;
- rajonos strādājošo darbinieku apmācības un iesaistes līmeņa noteikšana.

3.8 Virzība uz zināšanās balstītu sistēmu rada nopietnas pārvaldības problēmas.

- rajona pārveide par atvērtu tīklu, vai vietējo tīklu, kas iekļauts pasaules mēroga ražošanas, izplatīšanas un zināšanu pielietojuma tīklos prasa rajona uzņēmumiem pāreju no vecās sistēmas, kur **darba sadale** tika veikta, **pamatojoties uz ražošanu**, un kura ir bijusi tiem piemērota, uz **jaunu sistēmu, kas koncentrēta uz zināšanām, kas tiek izplatītas visiem darbiniekiem valsts un privātajā sektorā un visos līmeņos**. Pirmā sistēma ir virzīta uz iespējām vadīt praktisko ražošanas darbību, savukārt, otras sistēmas būtiskākais resurss ir spēja pārvaldīt pasaules mēroga informācijas plūsmas, sazināties, izmantojot zinātnisku un tehnoloģisku valodu, vadīt sarežģītus organizācijas modeļus apstākļos, kad rajonos ir izveidojusies nepieciešamība reinvestēt arodapmācībā un strukturētu zināšanu nodrošināšanā;
- galvenie interaktīvie procesi **ir sadarbība un uz savstarpēju uzticēšanos balstītas attiecības starp rajona uzņēmējiem, kā arī starp uzņēmējiem un darbiniekiem**, ražošanas procesa plurālistiska organizācija un uz sadarbību virzītas attiecības starp uzņēmumiem un starp tiem un vietējām un reģionālajām varas iestādēm. Pamatelements ir **sociālā kapitāla vērtība rajonu sistēmas ietvaros** ⁽¹³⁾, un politiku spēja reaģēt uz pakāpenisku sociālā kapitāla izšķērdēšanu un dinamiskas vietējā mēroga mijiedarbības sistēmas deģenerāciju;
- rajons raksturīga virkne parādību un īpašību: ambīcijas, zaudējumi, konkurence, sacensība un sadarbība, kas definē visu **sabiedrību** kopumā. Tas ir veidots tā, lai paustu nosodījumu nevēlamai praksei un izceltu tos, kas darbojas rajonu attīstības labā, piešķirot **atzinības zīmi (zīmogu)**.

3.9 Beidzot ir piešķirta atbilstoša nozīme **jaunām pakalpojumu strukturām, kas darbojas kā izziņas saskarne starp vietējo vidi un pasaules mēroga tīkliem**. Darbu sāk jaunas aģentūras, kas izveidotas atbilstoši vietējo uzņēmumu vajadzībām un sākotnējiem konkurences un sadarbības mehānismiem, un ir paredzētas ražošanas vides attīstības veicināšanai.

⁽¹³⁾ Pētījums par rajona strādājošiem parāda spēcīgu līdzdalības motivācijas apziņu darbinieku vidū, pat zemākajā līmenī. (Lombardijas reģions, Likuma par metarajoniem preambula, 2004).

4. Rajoni ASV un starptautiskā mērogā

4.1 Saskaņā ar aplēsēm, deviņdesmito gadu vidū ASV jau bija izveidojušies 380 rajoni/ klasteri, dažādās ražošanas un pakalpojumu nozarēs, tie nodarbināja 67 % strādājošo iedzīvotāju un veidoja 61 % no ASV ražošanas apjoma⁽¹⁴⁾. Vairākas no minētajām nozarēm tika izveidotas reģionālās rūpniecības krīzes rezultātā, piemēram Kalifornijas Sandjēgo klasteris, kas tika izveidots aizsardzības nozares pārstrukturēšanas rezultātā. Šie rajoni ir guvuši ievērojamu labumu no valsts un vietējo varas iestāžu nozīmīgā ieguldījuma procesā, ko vēlāk pārņēma privātais sektors. Piemēram, Arizonā, valdības komisija uzsāka iniciatīvu vietējās universitātēs ar mērķi apzināt vietējos rajonus, sagrupējot nozīmīgākos privātā sektora uzņēmumus un tādējādi veicinot rajonu organizāciju izveidi, kas novērtētu un risinātu atsevišķu rajonu grūtības un iespējas. Līdzīgas iniciatīvas tika uzsāktas citos ASV štatos, piemēram Ņujorkā, Minesotā, Oklahomā un Oregonā.

4.2 Kanādas federālā valdība tās "inovāciju stratēģijas" centrā ir izvirzījusi uz zināšanām balstītu, starptautiski atzītu rūpniecisko rajonu attīstību. Šajā procesā ir iesaistītas galvenās federālās aģentūras, kas nosaka pētījumiem paredzēto investīciju apjomu 27 valsts reģionos un pilsētās. Kanādas inovāciju stratēģijas ietvaros viens no galvenajiem federālās inovāciju politikas mērķiem ir līdz 2010. gadam attīstīt vismaz 10 starptautiski atzītus "tehnoloģiju klasterus". Kanādā parasti rūpnieciskā rajona centrā darbojas nozīmīga pētniecības iestāde, bieži vien universitāte⁽¹⁵⁾.

4.3 Āzijas un Latīņamerikas piemēri ir ļoti atšķirīgi. Indijā un arī Ķīnā pastāv šādi rajoni. Pakistānā tirgus liberalizācijas un globalizācijas izraisītā konkurences spiediena rezultātā ir radusies tendence strādāt ar rūpnieciskajām asociācijām un pakalpojumiem, kurus tās sniedz, lai nodrošinātu atbilstību starptautiski atzītiem kvalitātes nodrošināšanas standartiem. Brazīlijā un Meksikā rajoniem ir nācies saskarties ar starptautiska mēroga cenu konkurenci, ko izraisīja ievērojamā Ķīnas uzņēmumu iespēšanās Ziemeļamerikas tirgū. No vienas puses šī konkurence ir izraisījusi lielāku vertikālu integrāciju, bet no otras puses — rajonu diferenciaciju.

4.4 Jaunzēlandē vietējās varas iestādes ir uzsākušas dažādas iniciatīvas rūpniecisko rajonu veicināšanas jomā. Savukārt Austrālijā ir īstenotas vairākas iniciatīvas, piemēram Adelaidē, Kairnā un *Hunter Valley*, kuru ietvaros tika apzinātas uzņēmumu grupas, attīstīta to savstarpējā dinamika atbilstīgi attiecīgo uzņēmumu vajadzībām, un atsevišķos gadījumos tika

⁽¹⁴⁾ Skat. ESAO "Uzņēmējdarbības un inovatīvu MVU veicināšana pasaules ekonomikā" 2004 – Otrā ESAO ministru konference par MVU, Stambulā no 2004. gada 3. jūnija līdz 5. jūnijam.

⁽¹⁵⁾ Skat. Kanādas inovāciju fonds – J. Adam, "Research funding: key to clusters", 2003.

nodrošināts valdības finansējums pētījumiem, konsultāciju un sekretariāta pakalpojumiem.

5. Patreizējā situācija un esošie Eiropas Savienības instrumenti

5.1 Daudzās Eiropas valstīs rūpniecības politika, kas līdz šim kopumā bija virzīta uz sektorālajām politikām un iniciatīvām, ir sākusi pievērsties arī vietējām teritorijām, lai saglabātu apstākļus, kuri ir veicinājuši **marķējuma "Izgatavots...."** panākumus **visā pasaulē**. Tomēr bieži vien vietējās ražošanas sistēmas sastopas ar grūtībām rast piemērotu šī jautājuma risinājumu no organizatoriskā un pārvaldes viedokļa. Tas ir pavēris iespēju ieviest jaunus atbalsta veidus, kas vairs nav paredzēti konkrētiem uzņēmumiem, bet gan vietējām sistēmām to kopumā.

5.2 **Vietējās varas iestādes kopā ar augstskolām, pētniecības institūtiem, uzņēmēju asociācijām un kredītiestādēm** ir izteikušas apņēmību veikt atbalsta pasākumus plašākai inovāciju ieviešanai, kvalitātes veicināšanai, vietējās produkcijas tirdzniecības veicināšanai un, visbeidzot, sistēmu projektu izstrādāšanai biznesa attiecību attīstībai, paredzētu iniciatīvu palīdzību.

5.3 Pašlaik **vairākās Eiropas valstīs rūpnieciskie rajoni ir oficiāli atzīti tiesību aktos** (piemēram, Itālijā saskaņā ar likumu 317/1991) un tiek vienbalsīgi atzīti par valstu tautsaimniecības panākumu pamatu. It īpaši tas attiecināms uz Itāliju. Taču neskatoties uz to, nav viegli tos precīzi nosaukt, turklāt oficiālie dati nesniedz pietiekamu informāciju par nozaru skaitu vai specializāciju.

5.4 Vairākas reģionāla mēroga iniciatīvas rajonu attīstības veicināšanai ir īstenotas Itālijā (Pjemontā, Lombardijā, Veneto, Emīlija-Romanja un Toskānā), Spānijā (Katalonijā un Valencijā) un Vācijā (piemēram, *BioRegio*, *Exist* un *InnoRegio* iniciatīvas). Francijas starpministriju departaments DATAR⁽¹⁶⁾, kas atrodas tiešā premjerministra pārziņā, ir izstrādājis un formulējis konkrētas politikas Francijas Rūpniecisko rajonu klubā ietilpstošo vietējo ražošanas sistēmu (VRS) atbalstam. Daudzus līdzīgus piemērus var minēt arī Skotijā, Velsā un Ziemeļīrijā.

5.5 Arī Ziemeļvalstis ir izstrādājušas savu pieeju rajonu politikai. Rajonu metode ir būtiski ietekmējusi valsts ekonomisko politiku Dānijā, bet Somijā rajonu veicināšanas process ir ietekmējis ne vien ekonomisko politiku, bet arī politiku zinātniskās pētniecības, tehnoloģiju un izglītības jomā.

⁽¹⁶⁾ DATAR: *Délégation q l'aménagement du territoire et q l'action régionale*.

5.6 Jaunajās dalībvalstīs kopš 2000./ 2001. gada ir uzsāktas dažādas rajonu attīstības programmas, tajā skaitā “sadarbības” programma Čehijā un NFT GVOP programma Ungārijā, kas aptver industriālo parku attīstību⁽¹⁷⁾ un kuru ir NVO⁽¹⁸⁾ Industriālo parku asociācija. Šobrīd Ungārijā darbojas 165 industriālie parki, tie nodarbina 18 % rūpniecībā strādājošo un veido 28 % no rūpniecības eksporta. Laikā no 1997. gada līdz 2003. gadam industriālajos parkos investēti 46 182 000 euro⁽¹⁹⁾. Polijā ir uzsākta PGK⁽²⁰⁾ programma rietumu Donavas reģionā un MVU klasteru/ informācijas tīklu programma. Slovēnijā 2000. gadā tika uzsākta trīs gadu programma rajonu attīstībai, kas aptver vairāk kā 500 uzņēmumu un 50 iestāžu. Vairāk kā 130 pilotprojektu šobrīd tiek īstenoti Baltijas valstīs. Maltā vietējās varas iestādes ir īstenojušas stratēģiju lielāko rajonu atbalstam vairākās nozarēs, piemēram, veselības aprūpes, okeanogrāfijas, informācijas tehnoloģiju, aviācijas un pakalpojumu nozarēs. Nozīmīgus piemērus var minēt arī kandidātvalstīs, piemēram, *Timisoara* rajonu Rumānijā. Bulgārijā Phare programmas *Kapacitātes veidošana paātrinātai MVU sektora izaugsmei Bulgārijā* ietvaros tika apzināti pieci potenciālie rajoni. Lai nodrošinātu to tālāku attīstību, Ekonomikas ministrija nolēma izveidot valsts aģentūru, kuras uzdevums ir vadīt minēto rajonu attīstību.

5.7 Nīderlandē rajonu metode ir tieši ietverta valsts politikā un programmās, savukārt Austrijā ir izstrādātas īpašas politikas, kuru mērķis ir stiprināt saikni starp pētniecības iestādēm un privāto sektoru, samazināt tiesiskā regulējuma un administratīvos šķēršļus jauninājumu ieviešanai, veicināt konkrētu rajonu attīstību un veidojot kompetences centrus.

5.8 Rajonu attīstību veicinošās politikas aicina ieviest sistēmātisku un integrētu pieeju, ņemot vērā saiknes starp uzņēmumiem, rūpniecības nozarēm, un visbeidzot — starp uzņēmumiem, iestādēm un vietējām varas iestādēm. Atbilstoši minētajai pieejai, **privātajam sektoram būtu jāklūst par iniciatīvu virzītājspēku, savukārt valsts sektora uzdevums būtu veicinoša un stimulējoša darbība.**

5.9 “Rajonu sistēma” ir dažādu **uzņēmumu horizontālās integrācijas** formu, sākot ar saikni starp primārajiem un papilduzņēmumiem, nozares ietvaros, līdz pat ārpalpojumu izmantošanai, pamats. Minētā integrācija paver iespēju saglabāt **ievērojamu elastību**, kā arī nodrošināt lielu uzņēmumu darbībai raksturīgus apjomradītus ietaupījumus ar integrētas ražošanas palīdzību. Sadalot dažādus apstrādes posmus, rajons ir spējīgs patstāvīgi nodrošināt visus ražošanas ķēdes posmus tā darbības un nozares ietvaros. Tādējādi ir iespējams nodrošināt ražošanas izmaksu pārvaldību un vieglāk pielāgoties tirgus prasībām.

⁽¹⁷⁾ Parka teritorijai ir jābūt vismaz 25 000 m². Konkrēts uzņēmums nodarbojas ar parka infrastruktūras pārvaldi. Konkrēts uzņēmums nodarbojas ar parka un uzņēmējdarbības vienību pārvaldi. Diemžēl bankas un finanšu institūcijās šajā darbā nepiedalās.

⁽¹⁸⁾ NVO: nevalstiska organizācija

⁽¹⁹⁾ Avots: EESK loceklis *Janos Toth*;

⁽²⁰⁾ PGK: *Pannon Gazdasagi Kezdemenyezes*.

5.10 Rajonos saražotās produkcijas panākumi starptautiskajā tirgū iespējami, pateicoties minēto rajonu **iespējam ieviest jauninājumus un nepārtrauktam pētniecības darbam, kura mērķis ir produkcijas pilnveidošana**. Šo procesu veicina konkurence starp rajona uzņēmumiem un **sadarbība ar vietējām universitātēm un/ vai akadēmiskajām iestādēm**. Šādu sinerģiju rezultātā pat tās nozares, kas parasti tiek uzskatītas par tehnoloģiju ziņā mazāk attīstītām, piemēram tekstilrūpniecība un apģērbu ražošana, kļūst konkurētspējīgas starptautiskā mērogā.

5.11 Līdz šim, lai noteiktu iespējamo rajona esamību, tika ņemti vērā tādi faktori kā saimnieciskās darbības blīvums, nozaru specializācija un rūpniecības nozarē nodarbināto procentuālais skaits. Tādēļ objektīvs vērtējums šajā jautājumā vienmēr ir bijis balstīts uz kvantitatīvām vērtībām. Taču ir jāņem vērā arī citi faktori, piemēram, saimnieciskās darbības profils, uzņēmuma vispārējā stratēģija un — vissvarīgāk — “tīkla” elements. Pēdējais faktors ir būtiski nozīmīgs gan, lai noteiktu rajona struktūras izcelsmi, gan lai precīzi apzinātu metarajona priekšrocības un stiprās puses nākotnē, ņemot vērā tam raksturīgo ciešo saikni starp saimniecisko darbību un pētniecību.

5.12 **ES līmenī** Eiropas tehnoloģisko rajonu attīstību varētu veicināt dažādas iniciatīvas. Tomēr, ir nepieciešams attīstīt integrētu politiku, kas veicinātu inovatīvu rajonu tīklu attīstību atbilstīgi Lisabonas stratēģijas atjaunošanai, ko pieprasījusi 2004. gada 4. un 5. novembra Eiropadome, un izteiktajai apņēmībai iespējami īsā laikā iekļaut veco un jauno dalībvalstu MVU struktūru paplašinātā vienotajā tirgū.

5.13 Agrākajā ES, kuras sastāvā ietilpa 15 valstis, bija izstrādāta **virktne Kopienas instrumentu** uz zināšanām balstītu rajonu tīklu izveidei un attīstībai. Lielākoties šie instrumenti tika izveidoti reģionālās politikas, pētniecības un attīstības politikas, uzņēmējdarbības un inovāciju politikas, informācijas saniedrības politikas un apmācību politikas ietvaros.

5.13.1 **Reģionālā politika** — Ievērojams finansējums ir nodrošinājis iespēju struktūrfondu pētniecības un inovāciju politikas īstenošanas rezultātā sniegt reālu atbalstu un veicināt reģionālo attīstību ar inovāciju pasākumu, šim nolūkam īstenojot ERAF 10. pantā, RIS (Reģionālās inovāciju stratēģijas) programmā un Kopienas iniciatīvās, piemēram, Interreg III-C, paredzētos pasākumus. Vienlaicīgi Eiropas Investīciju fonds un Eiropas Investīciju banka piedāvā “izaugsmes iniciatīvu” kā līdzekli, ar kura palīdzību MVU varētu izveidot inovatīvus tīklus.

5.13.2 Eiropas pētniecības un tehnoloģiju attīstības politika — Sestā pētniecības un attīstības pamatprogramma laika periodam no 2002. līdz 2006. gadam ir nozīmīgs uz zināšanām balstītu rajonu potenciālā atbalsta avots, it īpaši šādās nozarēs:

- jauni instrumenti, integrēti projekti un izcilības tīkli, kas izveidoti ar mērķi izpildīt horizontālajā tematiskajā prioritātē MVU paredzētos uzdevumus;
- “pētniecības un inovāciju” virzība;
- Marijas Kirī stipendijas uzņēmumiem, kas ietilpst otrajā īpašajā programmā;
- ERA-NET koordinācijas shēma;
- zinātnes un pārvaldības pasākumi paredzamajām tehnoloģijām.

5.13.3 Rīcības plāns “Vairāk pētniecības Eiropai: ceļā uz 3 % no IKP” paredz virkni jaunu pasākumu valstu un Eiropas līmenī. Turklāt būs iespējams izstrādāt atbalsta iniciatīvas Eiropas uz zināšanām balstītiem rajoniem ar Galileo radionavigācijas un satelītu izvietojanas programmas sniegto pakalpojumu palīdzību.

Taču, kā norādīts pēdējā laika ziņojumos, it īpaši ziņojumā par mazo uzņēmumu iekļaušanu programmā, mazo uzņēmumu piekļuve šiem pakalpojumiem var būt apgrūtināta, īpaši jaunajās dalībvalstīs ⁽²¹⁾.

5.13.4 Uzņēmumu politika — attiecībā uz uzņēmumu un inovāciju politiku ir jāatzīmē sekojošais:

- Inovāciju un MVU programma;
- RITTS (Reģionālās inovācijas un tehnoloģiju apmaiņas stratēģijas) programma;
- TRIP (transreģionālie inovāciju projekti);
- PAXIS pilotpasākumi inovatīvu uzņēmumu tīklu izveidei un attīstībai, kā arī pilotprojekti rūpniecisko rajonu sektorālo tīklu attīstības atbalstam;
- Eiropas Infocentru tīkls.

5.13.5 Uzņēmumu ģenerāldirektorāta uzstrādātās iniciatīvas ietver pasākumus rajonu tīklu attīstībai un IDABC programmas ietvaros veikto darbu uzņēmumu un uzņēmumu tīklu atbalstam. Iniciatīvas sadarbībai starp rūpnieciskajiem rajoniem

⁽²¹⁾ Skat. *Corādis* paziņojumu presei, “ES projekta mērķis – palielināt MVU līdzdalību 6. pamatprogrammas īstenošanā” (14.01.2005); skat. Arī Eiropas Komisijas piecu gadu IST pētniecības un attīstības pasākumu novērtējumu (17.01.2005).

EMS-EMAS (Eko pārvaldības un audita shēmu) sertifikācijas jomā, kas tiek finansētas reģionālā līmenī, ir īpaši nozīmīgas Uzņēmumu ģenerāldirektorāta vadīto kopēju noturīgas attīstības pasākumu kontekstā.

5.13.6 Informācijas sabiedrības politika — Saskaņā ar programmu “e-Eiropa 2005”, proti iniciatīvas “e-pārvaldība”, “e-komercija”, “e-valsts pasūtījums”, “Plastjoslas tīkli”, “e-iesaiste” un *Go digital* ietver plašu potenciālu rajonu tīklu atbalstam paredzēto projektu īstenošanai.

5.13.7 Izglītības un apmācību politika — Lai veicinātu apmācību uz zināšanām balstītu tīklu ietvaros, var izmantot dažādus pasākumus un darbības, kas paredzētas *Socrates* un *Leonardo* programmās. Iniciatīvas var plānot arī programmu “e-mācības” un “e-Eiropa 2005” ietvaros.

6. Ceļā uz jaunu stratēģisku ES politikas pieeju uz zināšanām balstītiem rajoniem

6.1 Eiropadome 2004. gada pavasara samītā uzsvēra, ka “Eiropas līmenī veicamie pasākumi ir tikai daļa no formulas, kas ievirzīs Lisabonas stratēģiju vēlamajās slīdēs; vēl ir nepieciešama virkne reformu un investīciju, kas ir pašu dalībvalstu pārziņā”. ⁽²²⁾ Šo nostāju apliecināja arī 2004. gada 4. un 5. novembra Eiropadome, kurai savu ziņojumu iesniedza Vims Koks. ⁽²³⁾

6.2 Lielākais izaicinājums saistīts ar trim stratēģiskajām izaugsmes pamatjomām:

6.2.1 Uz zināšanām balstītu starptautisku tīklu attīstība: to iespējams panākt, piemēram, īstenojot Kopienas Izaugsmes iniciatīvu un piešķirot prioritāti investīcijām pētniecībā, inovācijās un mūža izglītības nodrošināšanā. Būtisks elements ir arī jaunu profesionālās darbības jomu un tajās nepieciešamo prasmju apzināšana, paplašinot sestajā pamatprogrammā paredzēto tīkla sadarbības instrumentu pielietojumu.

6.2.2 Uzņēmumu konkurētspējas veicināšana pasaules tirgū un vides noturība: daļēji šis process ir saistīts ar platjoslas saziņas līdzekļu attīstību un ātras darbības informācijas tīkliem, kas nepieciešami pētniecībai un inovācijām (GEANT), Galileo programmas lietojumu izmantošanu un iniciatīvu attīstību programmas “e-Eiropa 2005” ietvaros.

⁽²²⁾ Komisijas ziņojums pavasara Eiropadomei “Lisabonas stratēģijas īstenošana – reformas paplašinātai Eiropas savienībai” - COM(2004) 29 *final*, 20.02.2004.

⁽²³⁾ Skat 2. piezīmi.

6.2.3 “Kaimiņattiecību politikas”⁽²⁴⁾ izveide paplašinātā Eiropā: tās mērķis ir izveidot stabilākas un konsekventākas sinerģijas ar jaunās Eiropas kaimiņvalstīm, lai izveidotu labklājības un drošības telpu, ieviestu sadarbības mehānismus dažādu jūtīgu jautājumu, kā, piemēram, kopējo robežu pārvaldība, migrācijas plūsmu kontrole un cīņa pret organizēto noziedzību, risināšanai.

6.3 Visās ES valstīs, un īpaši jaunajās dalībvalstīs, pieaug izpratne par rajonu tīklu un rūpniecības klasteru kā konkurētspējas un produktivitātes stiprināšanas līdzekļu nozīmi, kas nostiprina nodarbinātības politiku, veicina darba kvalitātes celšanu un rosina mazo un vidējo uzņēmumu attīstību.

6.4 EESK uzskata, ka ir nepieciešama integrēta ES līmeņa politika, saskaņā ar kuru tīklu izveidota **Eiropas platforma**, kas nodrošinās atbalstu jaunu uz zināšanām balstītu metarajonu tīklu izveidei Eiropā.

6.5 EESK ir pārliecināta, ka metarajoni ir ceļš uz turpmākajiem panākumiem pasaules tirgū, jo tie var nodrošināt MVU labāku pieeju augsta līmeņa iemaņām un zināšanām, moderniem kopējiem pakalpojumiem un jaunai uz zināšanām balstītai materiāli tehniskajai bāzei, vienlaicīgi uzlabojot arī uzņēmumu pārvaldi un veicinot informētākā un nobriedušāka darbaspēka attīstību.

6.6 EESK uzsver, ka **Eiropas platformas rajoniem** izveide varētu nodrošināt rajoniem tik ļoti nepieciešamo vienotu, pārredzamu un MVU darbībai, kā arī vecajām, jaunajām ES dalībvalstīm, kandidātvalstīm un ES kaimiņvalstīm Eiropā viegli pieejamu pamatsistēmu.

6.7 Minētajai **Eiropas platformai rajoniem** būtu jānodrošina iespēja saskaņot daudzās politikas, kas šobrīd nodotas dažādu ģenerāldirektorātu pārziņā, pašlaik pieejamos instrumentus un Kopienas darbības.

6.8 Minētajai platformai piešķirtajam finansējumam ir jābūt pietiekamam, lai tā spētu nodrošināt atbalstu ES darbībām. Pasākumi, kas tiek saskaņoti minētās platformas ietvaros un īstenoti saskaņā ar Lisabonas stratēģiju, neapšaubāmi būs ieguldījums to MVU attīstībā, kuriem ir īpaši bagātīgas un stabilas formāli neapkopotas zināšanas. Ar Kopienas iniciatīvu šīs zināšanas varētu kodificēt un pārvērst par kopēju zināšanu fondu, kā arī nodot tās Eiropas tīkliem.

⁽²⁴⁾ Barselonas process Vidusjūras reģionam (kopš 1995. gada); Rietumbalkānu asociācijas un stabilizācijas process; sadarbības un partnerības līgumi ar NVS (bijušās PSRS) valstīm.

6.9 Eiropas platformai rajoniem būtu jānodrošina programmas pamats sekojošām darbībām:

- nepieciešamības gadījumos — jaunām Eiropas metarajonu iniciatīvām, kas paredzētas konkrētām rūpniecības nozarēm; piemēram, tehnoloģisko platformu izveide bioķīmijas, aérokosmonautikas rūpniecībā, tekstilrūpniecībā, informācijas un saziņas tehnoloģiju sektorā;
- jaunām iniciatīvām, kas paredzētas kopēja stratēģiskā redzējuma izstrādei, lai pētītu Eiropas nākotnes iespējas tajās jomās, kurās tiek izmēģināti un testēti produkti un procesu jauninājumi, paredzot iespējamo attīstības gaitu;
- *stratēģisko resursu izveidei* rajonu tīkliem vecajās un jaunajās dalībvalstīs, kandidātvalstīs un kaimiņvalstīs;
- saiknes starp metarajoniem un nodarbinātības politiku apstiprināšanai;
- pasākumiem rajona strādājošo darba kultūras izaugsmes veicināšanai rajona organizācijās;
- labākās prakses apmaiņai tīkla ietvaros, pamatojoties uz saskaņotiem novērtējuma kritērijiem un procedūru; šajā gadījumā mērķis ir izveidot stabilu pamatu paplašinātās Eiropas pētniecības un inovāciju jomā, veicot ietekmes novērtējumu, kā arī sniedzot skaidras un salīdzināmas atsauksmes, lai apkopotu nepieciešamo kodificētu un tālāk nododamu zināšanu apjomu;
- kopējiem apmācību pasākumiem rajonu, uzņēmumu, finanšu un kredīta sistēmu vadītājiem, kas īstenojami kopīgi ar politisko lēmumu pieņēmējiem un valsts sektora ierēdņiem t.i., vietējo un teritoriālo kopienu amatpersonām, kas atbild par šo apmācību;
- *Jean Monnet katedru*⁽²⁵⁾ izveidei attiecībā uz jaunajiem uz zināšanām balstītajiem rajonu tīkliem, kā arī Eiropas atzinības apbalvojumiem, kas piešķirami visveiksmīgākajiem un pārņemamiem Eiropas rajonu piemēriem;
- stipendiju piešķiršanas sistēmas izveidei rajonu tehnoloģiju jomā strādājošo studijām, tādējādi finansējot zinātnieku un tehnoloģiju tirdzniecības un auditēšanas speciālistu klātbūtni minētajos tīklos;
- stabilas komunikāciju un informācijas apmaiņas funkcijas attīstībai, balstoties uz interaktīvu portālu par uz zināšanām balstītajiem rajoniem;

⁽²⁵⁾ Laikā no 1990. gada sākuma līdz 2003. gada oktobrim Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts apstiprināja aptuveni 2,500 apmācību projektus par Eiropas tēmām, tajā skaitā 82 *European Poles*, 601 katedru un 1560 pastāvīgos kursus un apmācību moduļus.. Katru gadu sekojošā tīkla vietnē tiek publicēti paziņojumi par iespējām pieteikties finansējuma saņemšanai: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/ajm/index_en.html

- stimulējošiem pasākumiem, kuru mērķis ir veicināt pieeju speciālām zināšanām un projektiem un kuri ir īstenojami ar Kopējā pētniecības centra institūtu, īpaši Seviljas Nākotnes tehnoloģiju institūta palīdzību;
- speciāla budžeta posteņa iekļaušanai septītajā pētniecības un tehnoloģiju attīstības pamatprogrammā, kas paredzēta uz zināšanām balstītu rajonu tīklu attīstībai.
- rajonu attīstības atbalsta pasākumu programmas iekļaušanai jaunajā kohēzijas politikā laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam.

7. Noslēguma ieteikumi

7.1 Visās attīstītākajās valstīs notiek deindustrializācijas process. ES pakalpojumu sfēras radītā papildu vērtība ir pieaugusi līdz 70 % no kopējā IKP (22 % rūpniecībai, 5 % būvniecībai un 3 % lauksaimniecībai) ⁽²⁶⁾. Tomēr šo procesu nebūtu ieteicams rosināt, jo liela daļa pievienotās vērtības tiek novirzīta uzņēmējdarbībai vai ir radusies tās rezultātā ⁽²⁷⁾: tirdzniecībai un transportam 21,6 %, finanšu un uzņēmējdarbības pakalpojumiem 27,2 %; publiskai administrācijai — 21,6 % ⁽²⁸⁾.

7.1.1 Politikas, kas spēj atbalstīt tādu darba attiecību kultūru, kura nostiprina rajonu pieredzi, neapšaubāmi dos nozīmīgu ieguldījumu, lai paplašinātās ES rajoni spētu konkurēt ar tām valstīm, kurās zemās darbaspēka izmaksas nav nošķiramas no sociālo partneru dialoga neesamības un veselības un drošības prasību neievērošanas darba vietās.

7.1.2 EESK uzskata, ka par jaunās politikas mērķi ir jāizvirza plašāks konkurences priekšrocību pielietojums, kas izriet no pozitīvu, sociāli atbildīgu prakšu ieviešanas uzņēmējdarbībā ⁽²⁹⁾. Tā rezultātā visi attiecīgajā jomā iesaistītās puses apzinīgu un ar atbildības sajūtu sniegtu savu ieguldījumu ražošanā, ievērotu piegādes termiņus, noteiktu "pamatotu un godīgu cenu" ⁽³⁰⁾ un nodrošinātu kompetentu, savlaicīgu un precīzu pēcpārdošanas apkalpošanu.

⁽²⁶⁾ Avots: Eurostat, bruto pievienotās vērtības struktūra, 2002.gads.

⁽²⁷⁾ Saskaņā ar Ekonomisko analīžu biroja datiem, katrs galīgā pieprasījuma dolārs, kas tiek tērēts vienai saražotās preces vienībai, rada \$0.55 IKP rūpniecības sektorā un \$0.45 IKP citos sektoros. *Manufacturing in America: A Comprehensive Strategy to Address the Challenges to U.S. Manufacturers*; Department of Commerce, 2004. gada janvāris (http://www.commerce.gov/DOC_MFG_Report_Complete.pdf) November 2004-MANUFUTURE. EIROPAS KOMISĪJA

⁽²⁸⁾ Avots: Eurostat, ibidem.

⁽²⁹⁾ Skat. Zaļo grāmatu par uzņēmumu sociālo atbildību, COM(2001) 366 final, 18.7.2001.

⁽³⁰⁾ "Godprātīgas cenas" principu oficiāli apstiprināja valstu un valdību vadītāji Kārdifas Eiropadomē 1998. gadā. "Ar vidi saistītajām izmaksām jābūt atspoguļotām produkta cenā, un par tām nav jāuzliek atbildība nākamajam paaudzēm!". Viens no ātrākajiem vides problēmu risinājuma veidiem ir noteikt cenas, kas ietver ar vidi saistītās preču ražošanas un pakalpojumu izmaksas un izmantot tirgus līdzekļus, lai sasniegtu vēlamos mērķus vides saglabāšanā.

7.2 EESK aicina ieviest pieeju, kas nostiprina jaunus rajonu tīklus, it īpaši jaunajās dalībvalstīs, lai veicinātu apzinātu, tirgus virzītu pieprasījumu.

7.3 Trīs vai četru gadu laika posmā ir jāpiešķir pakāpeniski samazināma palīdzība, kas segs priekšizpēti analīzi, tīkla starpniecības, noturīgas attīstības un laboratorijas pētījumu izmaksas sertifikācijas procesa vajadzībām.

7.4 Tehnoloģiju vide un sociālās attiecības strauji mainās, līdz ar to radot nepieciešamību ātras jaunu profesionālās darbības virzienu izveides. Līdz ar to ir nepieciešami ir nepārtraukti apmācību pasākumi un īstenotāji ⁽³¹⁾.

— tīkla starpniecība;

— tehnoloģiju tirgvedības speciālisti;

— inovāciju un tehnoloģiju nodošanas veicinātāji un

— metarajonu vadītāji.

7.5 Pamatojoties uz līdzšinējo pieredzi, EESK cer, ka, ņemot vērā tehnoloģiju jauninājumus, būs iespējams organizēt kursus metarajonu jomā ieinteresētajām personām, kas pārstāv valsts un privāto sektoru, ražošanas nozares, augstskolas un bankas. Šo procesu var papildināt ar apmācībām paredzētām stipendijām, kuru mērķis būs atbalstīt apmaiņu starp valsts un privāto sektoru, komerciālām un akadēmiskām iestādēm.

7.6 Inovāciju ģenerāldirektorātam, kurš iegulda lielu darbu Eiropas pieredzes atbalstam pasaules kontekstā, ir jāpalielina atbalsts dažādām darbībām, kas saistītas ar tālredzīgas starprajonu un starptautiskās tehnoloģiju pārvaldības ieviešanu, uzraudzību un novērtēšanu, kā arī salīdzinošās novērtēšanas veikšanai ar mērķi pastāvīgi papildināt informācijas datubāzi atbilstoši izmaiņām un to novērtēšanai izmantojamajos līdzekļus.

7.7 Lai nodrošinātu atbalstu kredīšanas jautājumam, kas vienmēr ir bijis "sāpīga" tēma visās dalībvalstīs, bet jo īpaši jaunajās dalībvalstīs, būtu jāizveido kontaktcentrs EIF ⁽³²⁾ ietvaros, kurš ar tā garantiju instrumentiem būtu atbildīgs par garantiju izsniegšanu banku, finanšu iestāžu, konsorcijs un kooperatīvu, kas sniedz pakalpojumus metarajonu uzņēmumiem, piešķirtajiem kredītiem un kredītlīnijām.

⁽³¹⁾ Skat 11. piezīmi.

⁽³²⁾ EIF (Eiropas Investīciju fonds) tika izveidots 1994. gadā. Tā galvenie mērķi – nodrošināt atbalstu tīkliem un veicināt MVU kredīšanu. EIF dibinātāji ir EIB, Eiropas Komisija un daudzas Eiropas bankas. Pēdējo gadu laikā ir ievērojami palielinājies EIF atbalsta apjoms mazajiem un mikro uzņēmumiem.

7.8 EESK uzskata, ka jauns uz zināšanām balstīts rajons ir arī ideāla vide visattīstītāko uzņēmumu sociālās atbildības formu, kas ir būtiskas rajonu tīklu starptautiskajai attīstībai, izmēģināšanai ar e-Pārvaldības, e-Komercijas un jaunās eBusiness2 business programmu palīdzību, kopējo IDABC⁽³³⁾ sadarbības tīklu atbalstu un ciešu uzmanību e-Eiropa 2005 programmai⁽³⁴⁾.

7.9 EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāizveido visos Kopienas programmās iesaistītajos rajonos izmantojamās terminoloģijas apkopojums, Eiropas interaktīvā bāze, kas aptvertu visus rajonus atbilstoši nozarēm un darbības jomām.

7.10 Uzņēmumu ģenerāldirektorāta ietvaros varētu izveidot Kopienas centru koordinācijai un sadarbībai starp izveidotajiem rajoniem un dažādām šajā procesā iesaistītajām institūcijām. Šis centrs cita starpā varētu izstrādāt un papildināt labas prakses vadlīnijas, kas izplatāmas reģionālā līmenī.

7.11 Kultūra, kas ir korporatīvās sociālās atbildības pamatā, uzskata uzņēmējdarbību par plašākas sabiedrības resursu, un ar neiecietību izturas pret birokrātiju un ar to saistītajām izmaksām, kuru rezultātā zūd pasākumu efektivitāte. *Slid* iniciatīva nodrošinās nodrošinātu instrumentu, lai paplašinātu *SLIM* programmas rajoniem⁽³⁵⁾ ietvaros gūto pieredzi

⁽³³⁾ EESK atzinums CESE 1610/2003, 10.12.2003, (referents: Pezzini kgs (OV C 80, 30.03.2004.)). Pārrobežu tīklu izveide, izmantojot informācijas tehnoloģijas (IT), ir kļuvusi par galveno līdzekli valsts administrācijas tuvināšanai un tās centieni izveidot modernu, paplašinātu un drošu Eiropu atbalstam. Turklāt Komisijas veiktie pētījumi konsekventi pierāda, ka investīcijas šajā nozarē veicina ekonomikas attīstību (nodrošinot augstus kapitāla atdeves rādītājus). Kopienas iniciatīvu "Administrāciju datu savstarpējā apmaiņa" (IDA) Komisija īstenoja laika posmā no 1993. līdz 1995. gadam ar IDA I (1995-1999). Laikā no 1999. līdz 2004. gadam IDA II tika piešķirti Kopienas līdzekļi 127 miljonu euro apmērā. No tiem aptuveni 60 % tika izmantoti kopējas nozīmes sektorālajiem projektiem, bet atlikusī daļa – horizontālajiem pasākumiem, kuru mērķis ir nodrošināt sadarbību un pilnīgu piekļuvi trans-Eiropas tīkliem.

⁽³⁴⁾ eEurope 2005: informācijas sabiedrība visiem. Rīcības plāns, Seviljas Eiropadome 2002. gada 21. un 22. jūnijā, kopsavilkums: Rīcības plāna mērķis ir nodrošināt privātā sektora investīcijām un jaunu darbavietu izveidei labvēlīgu vidi ar mērķi paaugstināt produktivitāti, modernizēt sabiedriskos pakalpojumus un nodrošināt iespēju ikvienam kļūt par pasaules informācijas sabiedrības locekli. Tādēļ eEurope 2005 ir paredzēta drošu pakalpojumu, lietojuma un satura veicināšanai, balstoties uz plaši pieejamu platjoslas infrastruktūru.

⁽³⁵⁾ *SLIM* programma tika uzsākta deviņdesmito gadu sākumā, pamatojoties uz Ģenerāldirektorāta XXIII iniciatīvu, ar mazo uzņēmumu darbību saistīto birokrātisko procedūru samazināšanai, kuru tajā laikā bija ievērojami vairāk nekā tagad. *SLIM* programmas rezultātā tika izveidota programma BEST.

7.12 EESK uzskata, ka būtu ieteicams izveidot palīdzības dienestu, kas sniegtu konsultācijas un palīdzību ar intelektuālo īpašumu saistītos jautājumos, kā arī citus pakalpojumus izveidotajiem rajoniem, kas strauji kļūst par Eiropas tīklu un pasaules tirgus neatņemamu sastāvdaļu.

7.13 Tāpat ir nepieciešams veicināt rajona organizāciju līdzdalību pirmsnormatīvajos un ko-normatīvajos izstrādes projektos, kas tiek īstenoti CEN, Cenelec un NORMAPME⁽³⁶⁾ ietvaros un veicina tehnoloģiju attīstību.

7.14 Piektās daudzgadu programmas uzņēmējdarbībai un konkurētspējai (7007. — 2013. gadam)⁽³⁷⁾ kontekstā EESK uzskata, ka ir svarīgi pievērst uzmanību rūpniecisko rajonu situācijai un to vajadzībām.

7.15 Atbilstoši EESK viedoklim, kas balstīts uz pēdējos gados gūto pieredzi, it īpaši saistībā ar Lisabonas, Barselonas un Seviljas Eiropadomēm, būtu lietderīgi izveidot Eiropas platformu nepārtrauktam dialogam, kas sīkāk iedalāms pēc nozarēm un darbības jomām. Minētā platforma apvienotu rajona vadītājus, valsts iestādes, sociālos partnerus, kā arī finanšu iestāžu, pētniecības centru un NVO pārstāvjus.

7.15.1 EESK uzskata, ka Kopienas līmenī nepieciešams oficiāli atzīt Eiropas uz zināšanām balstītus metarajonus, lai:

- veicinātu apmaiņu gan vienotā tirgus ietvaros, gan ārpus tā;
- nodrošinātu iespēju dažādu valstu uzņēmumiem apvienot to resursus kopējā fondā;
- piešķirt rajonu projektiem patiesu Eiropas veidolu, nodrošinot tiem tiešu pieeju Eiropas shēmām un programmām.

7.15.2 Šajā kontekstā EESK uzskata, ka būtu lietderīgi organizēt atklātu jautājuma izskatīšanu, pamatojoties uz šo atzinumu, tajā pieaicinot rajonu institūcijas un citas ieinteresētās organizācijas no dažādiem reģioniem. Mērķis ir rosināt pārrobežu sadarbību un apzināt tās priekšrocības:

- no politiskā viedokļa: pārrobežu ekonomiskā sadarbība veicina ES integrāciju un darbības rezultātus pasaules tirgos;

⁽³⁶⁾ CEN: Eiropas Standartizācijas komiteja Cenelec: Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja; ETSI: Eiropas Telekomunikāciju standartizācijas institūts NORMAPME: Eiropas Amatniecības, tirdzniecības, mazo un vidējo uzņēmumu standartizācijas birojs.

⁽³⁷⁾ Skat COM(2004) 781 final 07.12.2004 un CESE 245/2005

- procedūru vienkāršošanas jomā: tā var nodrošināt jaunas piekļuves formas izziņas, finanšu un ražošanas resursiem;
- no ekonomikas un konkurētspējas nodrošināšanas viedokļa: Eiropas uz zināšanām balstīti rajoni varētu veidot Eiropas konsorciju, kas varētu apstiprināt ES kvalitātes zīmi;
- valsts un privātā sektora partnerattiecību jomā: jauni rajonu grupējumi varētu ietvert gan privātus uzņēmumus, gan vietējās varas iestādes, jo pēdējiem varētu būt nozīmīga “katalizatora” loma jaunu priekšlikumu pieņemšanā;
- apvienot uzņēmumu, augstskolu un pētniecības iestāžu darbu, tādejādi sistemātiski izmantojot jaunās tehnoloģijas un jauninājumus.

7.15.3 Eiropas uz zināšanām balstītu rajonu konsorcijs varētu veicināt uzņēmējdarbības garu, sociālo atbildību, jaunu darbības veidu uzsākšanu un tālākpmacības attīstību un rosināt pārrobežu partnerattiecību dibināšanu. Tam jābūt:

- brīvi un viegli pieejamam gan privātpersonām, gan valsts/privātām organizācijām;
- vienkāršam, elastīgam un viegli pielāgojamam tā dalībnieku dažādajām vajadzībām;
- spējīgam pielāgoties tirgus tendencēm;
- izveidotam ES līmenī, ar daudzu dalībvalstu un partnervalstu līdzdalību ⁽³⁸⁾.

7.15.4 Būtība — Eiropas uz zināšanām balstītiem rajoniem jābūt privātai organizācijai, kas tādejādi nepretendē uz valsts līdzekļu izmantošanu.

Briselē, 2005. gada 6. aprīlī

7.15.5 Pieeja — Eiropas uz zināšanām balstītiem rajoniem piemērojami tie paši kritēriji, kas regulē konsorciju izveidi sestās pētniecības un tehnoloģijas attīstības pamatprogrammas ietvaros. Tam jābūt izveidotam uz pieciem gadiem (atjaunojams termiņš) ⁽³⁹⁾ un tas reģistrējams īpašā reģistrā Komisijas izveidotās Eiropas uz zināšanām balstītu rajonu platformas ietvaros.

7.15.6 Juridiskais statuss — konsorcija sadarbību ar Kopienas institūcijām būtu jāvada noteiktam, oficiāli apstiprinātam Eiropas uz zināšanām balstītu rajonu koordinātoram, kā tas praksē tiek īstenots attiecībā uz pētniecības un tehnoloģijas attīstības pamatprogrammas integrētajiem projektiem un izcilības tīkliem.

7.16 Noslēgumā EESK uzskata, ka rajonos izveidojusies pieredze, kas tagad tiek koncentrēta uz zināšanām balstītiem metarajoniem, nodrošina lielisku iespēju:

- palielināt nodarbinātības līmeni;
- uzlabot sociālās attiecības darba tirgū;
- paplašināt un pilnveidot strādājošo profesionālās iemaņas visos līmeņos;
- nodrošināt drošas un veselībai nekaitīgas darbavietas
- izstrādāt un paplašināt ētikas un vides sertifikāciju (ISO14000 un EMAS);
- rast labākus risinājumus ar kredītiem un *Bāzeles II* vienošanās ietekmi saistītos jautājumos;
- uzlabot Eiropā ražoto produktu kvalitāti un konkurētspēju;
- atbalstīt un paplašināt eksporta iespējas;
- vēlreiz uzsvērt darba, strādājošo un uzņēmumu iespējas ietekmēt birokrātiju;

7.17 Tādēļ, ņemot vērā visus minētos iemeslus, metarajonu attīstība ir atbalstāma visos līmeņos — gan vietējā, gan valstu, gan Eiropas līmenī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁸⁾ Skat. Kopienas pētniecības un tehnoloģijas attīstības pamatprogrammu

⁽³⁹⁾ Lai nodrošinātu nepārtrauktu rajonu attīstību un izvairītos no stagnācijas, nepieciešams ierobežots akreditācijas periods.